

Bacheloroppgåve

«Hva ser vi – Hva gjør vi»

Omsorgssvikt og barn i sårbare livssituasjoner,
hvordan kan barnehagelærer arbeide for å oppdage
og følge opp mistanke om omsorgssvikt i
barnehagen?

Bianca Halmes Sætren

Barnehagelærerutdanning deltid
BLUBA-D
2019

Jeg er så liten ... så liten. Allikevel så vet jeg ikke hva jeg har gjort galt.

Jeg er så sliten, så sliten, men maser mye har mamma fortalt.

Så mye at mamma gråter, og må drikke enn hel masse vin hver kveld,

Jeg er sulten, men er for liten til å vite hvordan man lager middagen selv.

Om morgenen når mamma våkner – så er jeg så rolig som jeg bare kan.

For noen ganger blir hun sint dersom jeg bråker, og spør etter ett glass med vann.

Jeg blir fulgt til barnehagen av mamma, og hun glemmer å ta på meg lue.

Jeg fryser så masse i snøen, og jeg har en rennende snue.

Ikke har jeg fått ny bleie på lenge og lukter, jeg er våt og sår,

Gleder meg til å komme frem til barnehagen – for i dag er jeg 3 år.

Da skal jeg få krone på hodet – og alle synger sang til meg,

Ingen slår meg og sier jeg er dum, for her er alle glad i meg.

Jeg blir møtt av kjærlige hender som plukker meg opp når mamma sier hadet.

Så går vi inn for å skifte på meg - jeg blir lagt på stellebordet på badet.

Hun ene i barnehagen ser litt bekymret ut og roper på noen andre.

Hun peker mot den røde tissen og rumpa mi, og jeg ser blikkene deres vandre.

De vasker meg med tårer i øyene, og jeg får ny bleie og nye klær.

Hun ene i barnehagen smiler mot meg og sier: Du var jammen kald på dine tær.

De pakker meg inn, og synger varmt og kysser meg på mitt kinn.

Jeg får en skive i hånden – og jeg ser solen sive inn.

Dagen blir god her i iallfall med fin rosa krone, gode ord og sang.

Tegninger som alle har tegnet til meg – men det beste er ett trygt fang.

Dere i barnehagen er viktige for meg, når jeg ikke får den omsorgen jeg behøver hjemme,

For der er jeg bare ett skadedyr som er i veien, jeg er den ekle, slemme.

Takk for dere ser meg, og gir meg noen verdier jeg kan få med meg på min vei,

Husk at du i barnehagen er veldig verdifull for lille, dumme meg.

Av Janne Terese Gausel

Forord

Denne bacheloroppgaven er gjennomført fjerde året på barnehagelærerstudiet deltid ved Høgskolen i Volda. Oppgaven er en kvalitativ studie av ei sentral problemstilling knytt til barnehagelæreryrket, og den er empirisk forskningsbasert og selvstendig.

Å skrive denne oppgaven har vært utfordrende og tidkrevende, men veldig lærerik.

Jeg vil med dette gi en stor takk til mine informanter som svarte sa ja til å stille opp og dele sin kunnskap sammen med meg. Uten dem hadde jeg ikke hatt mulighet for å kunne gjennomført oppgaven.

Jeg vil takke Mildrid, Jeanette og Jartrud for god støtte og oppmuntring gjennom denne prosessen. En stor takk til min veileder Kari Pauline Longva for veldig god rettleiing og gode tilbakemeldinger. Tilslutt vil jeg takke min mann og mine barn for all støtte og tålmodighet med meg i denne prosessen.

Raudeberg 05.12.18

Innholdsliste

Sammendrag	5
1.0 Innledning	6
1.1 Tema	6
1.2 Problemstilling.....	6
1.3 Hensikten med oppgaven.....	7
1.4 Begreps avklaring.....	7
1.5 Oppbygging av oppgaven	7
2.0 Kunnskapsgrunnlag	8
2.1 Rammeplan for barnehagen og barnehageloven §22.....	8
2.2 Sentrale begrep	8
2.2.1 Omsorgssvikt	8
2.2.2 Barn som blir utsatt for vanskjøtsel	9
2.2.3 Barn som blir utsatt for fysiske overgrep	9
2.2.4 Barn som blir utsatt for psykiske overgrep	10
2.2.5 Barn som blir utsatt for seksuelle overgrep.....	10
2.3 Barnehagen og barnehagelærerens plikt og oppgaver	11
2.3.1 Omsorg	11
2.3.2 Signal ved barn og foreldre	12
2.3.3 Mangel på kunnskap	12
2.3.4 Bekymring og instanser	13
2.3.5 Samarbeid med foreldre	15
2.3.6 Oppfølging av barnet	15
3.0 Metode	17
3.1 Kvalitativ metode	17
3.2 Informanter.....	17
3.3 Intervju og intervjuguide.....	18
3.4 Datainnsamling.....	18
3.5 Transkribering og analyse av data	19
3.6 Metodekritikk	20
3.6.1 Reliabilitet, validitet og generalisering.....	20
3.6.1.1 Reliabilitet	20
3.6.1.2 Validitet	20
3.6.1.3 Generalisering.....	21
3.7 Forskningsetiske omsyn	21

4.0 Funn.....	23
4.1 Omsorgssvikt	23
4.1.1 Symptom og signal	23
4.2 Barnehagelærerens arbeidsmetode	24
4.3 Samarbeid	26
4.4 Barnehagelærerens kunnskap om omsorgssvikt	26
5.0 Drøfting	28
5.1 Hva mener barnehagelærere om begrepet omsorgssvikt	28
5.1.1 Hvordan barnehagelærer kan oppdage omsorgssvikt, signal og symptom	28
5.2 Hvordan arbeider barnehagelæreren ved mistanke om omsorgssvikt	29
5.3 Hvordan barnehagelærer samarbeider med foreldre og instanser	31
5.4 Hvilken kunnskap har barnehagelæreren om omsorgssvikt	31
6.0 Avslutning	33
7.0 Litteratur.....	34
8.0 Vedlegg	37
Vedlegg 1: Forespørsel og samtykkeskjema	37
Vedlegg 2: Intervjuguide	39
Vedlegg 3: Skjema for analyse	41

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg valgt å se nærmere på temaet omsorgssvikt, og hvordan barnehagelærer kan arbeide for å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen. Bakgrunn for valget mitt er at omsorgssvikt er noe som jeg synes er viktig og interessant. Under utdanningen har jeg hatt lite undervisning om omsorgssvikt, men som jeg ønsker å tilegne meg mer faglig kunnskap.

Barnehagelærere har et felles ansvar for å ta vare på barn som er utsatt for omsorgssvikt. Barne- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet (2009, s. 9) viser til at barnehagepersonalet gjennom barnehagedagen har gode muligheter for å kunne observere, og få informasjon om barnet sin omsorg og livssituasjon. Eriksen og Germeten (2012, s. 140) forteller at barnehagelærer kan være den første som oppdager at barn ikke har det bra.

Metode: Jeg valgte å bruke et kvalitativt intervju for å finne svar på min problemstilling. Jeg gjennomførte fire intervju i ulike barnehager. Jeg valgte å ta et strategisk utvalg når det gjaldt å få tak i informanter, og på forhånd sendte jeg ut forespørsel om de hadde barnehagelærere som hadde kunnskap om omsorgssvikt og om de kunne være interessert i å ta del i min bachelor oppgave. Etter intervjuene analyserte jeg mine funn i fire ulike kategorier.

Resultat: Alle informantene mine var enige i at omsorgssvikt er vanskelig å oppdage, og at de ønsker mer faglig kunnskap. To av informantene hadde ulikt syn på hvordan de skulle ta opp bekymringen i barnehagen. Det er derfor viktig at personalet får den samme grunnkompetansen på tema gjennom kurs og veiledning, slik at alle arbeider ut i fra samme grunnlag.

Drøfting: Jeg valgte å drøfte problemstillingen min om hvordan barnehagelærer kan arbeide for å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen. Drøftingskapittelet valgte jeg å dele opp i fire kategorier, dette fordi jeg ville ha svar på problemstillingen knytt opp mot mine funn.

Avslutning: Etter å ha arbeidet med denne oppgaven, kan jeg konkludere med at det trengs mer kunnskap og undervisning i barnehagelærerutdanningen. Til mer kunnskap de har om omsorgssvikt, desto større er sjansen for at de kan oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen.

1.0 Innledning

I denne innledningen skal jeg gjøre rede for valg av tema og valg av problemstilling, legge frem hvorfor oppgaven er viktig og hvordan den kan hjelpe andre barnehagelærere videre i sitt arbeid med omsorgssvikt. I tillegg vise til sentrale omgrep og hvordan selve oppgaven er bygd opp.

1.1 Tema

Å velge omsorgssvikt som tema er noe som jeg synes er spennende og interessant. Det er et tema som jeg ønsker å undersøke mer om siden jeg selv er svært opptatt av at alle barn skal ha det trygt på best mulig måte. Under utdanningen har jeg hatt lite undervisning om omsorgssvikt, men som jeg ønsker å få mer faglig kunnskap om. Etter å ha arbeidet i mange år i flere barnehager, har jeg erfart at det er svært få av personalet som vet hvordan de skal oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen. Personalet blir usikre når slike samtaler kommer opp, samt at når noen har en bekymring så velger de ikke å gjøre noe med det. I Kva ser vi- Kva gjer vi, skriver Nordhaug (2018) om barn som er utsatt for og som lever med omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, men blir sviktet av de som møter de i deres hverdag utenfor hjemmet. Mange mangler den kompetansen og det motet som skal til for å hjelpe barnet. Videre forteller Nordhaug (2018, s. 74) at når barnehage tilsette har vanskelig med å forstå bekymringen så kan en få hjelp fra andre instanser der en kan drøfte anonyme saker. Tall fra statistisk sentralbyrå (SSB, 2018) viser at 91,3 % av barn mellom 1-5 år går i barnehagen. Deretter viser tall fra barne-ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir, 2017) at det ble meldt 58254 saker til barnevernet fra hele Norge i 2016. Av disse kom kun 5 % av bekymringsmeldinger fra barnehagene. Tallene viser at barnehagene melder inn lite saker til barnevernet og at det kan være mangel på kunnskap blant barnehagelærer på hvordan en kan oppdage omsorgssvikt.

1.2 Problemstilling

Når en arbeider som barnehagelærer og er sammen med barn store deler av dagen vil en ha gode muligheter for å kunne oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen. Problemstillingen min er derfor:

«Hvordan kan barnehagelærer arbeide for å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen?»

1.3 Hensikten med oppgaven

Jeg ønsker at denne oppgaven kan være til hjelp for andre barnehagelærere og barnehageansatte, slik at de kan få mer kunnskap om hvordan oppdage omsorgssvikt og hvordan de kan følge opp mistanke om dette i barnehagen. Jeg mener det er viktig at jeg øker min egen kompetanse og kan gi mitt bidrag som utdannet barnehagelærer, slik at jeg kan veilede andre barnehage tilsette i dette arbeidet.

1.4 Begreps avklaring

Simonnes (1995, s. 135) forklarer at omsorgssvikt er når «Foreldre eller de som har omsorgen for barnet påfører det fysisk eller psykisk skade, eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske eller psykiske helse er i fare». Han forteller videre at det kan være vanskelig å oppdage omsorgssvikt av flere grunner. Killèn (2015, s. 39) definerer omsorgssvikt ved å dele den inn i flere hovedgrupper: Barn som blir utsatt for vanskjøtsel, barn som blir utsatt for fysiske overgrep, barn som blir utsatt for psykiske overgrep og barn som blir utsatt for seksuelle overgrep.

1.5 Oppbygging av oppgaven

I kapittel 1 er det blitt gjort rede for valg av tema og problemstilling. Videre i kapittel 2 skal jeg ta for meg teorier om hva omsorgssvikt er og sentrale begrep som vanskjøtsel, fysiske og psykiske overgrep, seksuelle overgrep og barnehagen og barnehagelærerens plikt og oppgaver. I kapittel 3 skal jeg vise til hvordan jeg har arbeidet med innsamling av data før jeg presenterer mine funn i kapittel 4. Datamaterialet, med fokus på mine funn, blir drøftet når man kommer til kapittel 5. Tilslutt i kapittel 6 kommer avslutningen der problemstillingen blir svart på.

2.0 Kunnskapsgrunnlag

I denne delen vil jeg dele teorien som jeg senere i oppgaven vil drøfte opp mot mine funn. Både rammeplan for barnehagen og barnehageloven sier litt om vår posisjon som barnehagelærer/ansatt og om vår meldeplikt.

Det er også viktig å få frem en del sentrale begreper som er aktuelle i forhold til omsorgssvikt. Både barnehagene og barnehagelærer/øvrige ansatte har en del plikter og oppgaver som jeg også vil si litt om. Det gjelder både signaler man kan se, kunnskap om andre instanser og ikke minst samarbeid med foreldrene og oppfølging av barna.

2.1 Rammeplan for barnehagen og barnehageloven §22

Rammeplan for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11) peker på at «Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon». Videre viser rammeplan for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 19) at «I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for».

De ansatte i barnehagen har i ifølge barnehageloven plikt til å melde sin bekymring til barnevernstjenesten. Barnehageloven (2005, §22) viser til at «Når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt». Videre viser barnehageloven (2005, §22) til at «Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven skal uten hinder av taushetsplikten melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold».

2.2 Sentrale begrep

2.2.1 Omsorgssvikt

Omsorgssvikt er et begrep som kan være vanskelig å forklare og det er mange ulike definisjoner av hva omsorgssvikt er. Omsorgssvikt er noe som kan tildekkes av både foreldre og barn. Foreldre erkjenner sjelden overfor andre eller seg selv at de utsetter barna sine for omsorgssvikt. Barna er svært lojale mot sine foreldre og at barn gjør alt for å skjule hvor dårlig de har det overfor seg selv og andre (Killèn, 2015, s. 17).

Det er likevel ingen grunn til å utelukke at foreldre som utsetter sine barn for omsorgssvikt elsker dem. Noen foreldre kan ha vansker med å se hvordan de utøver barneomsorgen og med

å vurdere hvordan barnet har det (Kvello, 2015, s. 32). Videre forteller Kvello (2015, s. 321) at omsorgssviktene foreldre har stort sett en svak fungering på ulike områder. Dette kan være psykiske lidelser som depresjoner og personlighetsforstyrrelse. Andre årsaker kan være at noen av foreldrene er ganske unge eller at de kan stå uten arbeid eller har lavt evnenivå.

2.2.2 Barn som blir utsatt for vanskjøtsel

Killèn (2015, s. 40-41) forklarer at vanskjøtsel kan være mangel på fysisk omsorg.

Vanskjøtsel kan også handle om manglende dekning av barnets kognitive, sosiale eller følelse behov. Det betyr at foreldre ikke engasjerer seg følelsesmessig positivt i barnet. Et eksempel kan være at barn som blir utsatt for overdreven tilfredsstillelse av ernærings behov, kan ofte bli usynlige for seg selv og andre. Barna får mat istedenfor kjærlighet. Ifølge Nordhaug (2018, s. 23) er vanskjøtsel et samleobjekt der behovene barna har for mat, stell og omsorg, ikke blir tilfredsstilte. Når det gjelder de minste barna, blir kanskje bleiene skiftet når foreldrene har ork til det. Om årsaken til dette er akutte opplevelser hos foreldrene, kan tiltak og innsats hjelpe foreldrene tilbake på banen igjen. Om denne tilstanden er varig hos foreldrene kan barnet få store skader.

2.2.3 Barn som blir utsatt for fysiske overgrep

Killèn (2015, s. 44) forteller at barn som blir utsatt for fysiske overgrep handler om barn som blir skadet ved manglende tilsyn eller en aktiv handling. De mest vanlige tegnene er blåmerker og brannså. Blåmerkene kan en finne på rygg og kinn, etter fingrer. Brannså er som oftest etter sigaretter.

Å oppdage grov omsorgssvikt kan være lettere å se gjennom manglende oppfølging og dårlig hygiene. Om barn blir utsatt for overgrep eller vold finnes det noen fysiske tegn. Blant disse tegnene, kan det være blåmerker som barn ikke får igjennom naturlige uhell. De barna som ikke blir voldutsatt kommer blåmerkene som regel på fremsiden av kroppen, der kroppen tar imot fall. Om blåmerkene er på rygg, bryst, mage, rumpe, kjønnsorgan, venstre øre eller på fremsiden av lårene kan det være grunn til bekymring. Dette gjelder også barn som ikke kan gå. Andre tegn på mishandling som kan utløse bekymring kan være hudblødninger, rettlinjede eller mønstrende blåmerker og eventuelle tilleggsskade (NOU 2017:12, s. 29).

Eriksen og Germeten (2012, s. 146-147) skriver at når et barn har vært utsatt for både aktive og passive handlinger kan det føre til benbrudd, sår eller blåmerker. De fleste barnehagelærere i barnehagen vil kunne gjenkjenne en fysisk mishandling når foreldre eller andre har slått et

barn, da vil barnet kunne ha synlige og utvendige skader. Skader som ikke er synlige på barnet kan være vanskelig å observere, men kan være alvorlige tegn på mishandling. En kul i hodet kan fanges opp av barnehagelærerens oppmerksomhet tidligere enn andre skader, som kan være mer livstruende. Indre skader hos et barn som er blitt ristet, dunket eller slått kan være vanskelig å oppdage. En ser heller ikke så lett barnets smerte, fortvilelse, angst og opplevelse av voksne uten kontroll.

Videre forklarer Kvello (2015, s. 213) at fysisk omsorgssvikt er når barnet ikke får nok mat eller at man ikke ivaretar barnets hygiene eller rene klær i hjemmet.

2.2.4 Barn som blir utsatt for psykiske overgrep

Psykisk overgrep er den formen som er vanskeligst å forklare. Psykiske overgrep mot barn omfatter de forholdene der omsorgspersonene ødelegger eller hindrer utvikling av et positivt selvbilde hos barnet. Barn som opplever psykiske overgrep lever med konstant bekymring når det gjelder foreldrene sin livsstil. De kan være bekymret for vold fra foreldre, og at de også kan oppleve at de tillegges egenskaper som foreldrene opplever som uønskete og som igjen gir grunnlag for avvising. Barn kan blant annet bli utsatt for straff eller bli forlatt. Tegn på psykisk smerte og skade kan utvikle seg etterhvert som de påførte skadene kommer.

Følelsesmessige sår er innvendige, men det kan være mer ødeleggende enn noen annen form for overgrep (Killèn, 2015, s. 48-50).

2.2.5 Barn som blir utsatt for seksuelle overgrep

For at barnehagelærer skal kjenne igjen de ulike formene for omsorgssvikt må de ha kunnskap. Fysiske tegn på seksuelle overgrep som barnehagelærere bør vite om er sårhet og smerter i underlivet, blødninger, utflod og gjentatte urinveisinfeksjoner. Til yngre barnet er til større er bekymringen til slike symptomer.

Det er veldig sjelden at seksuelle overgrep gir fysiske tegn alene. Som oftest kan disse tegnene opptre i kombinasjon med psykiske eller atferdsmessige symptomer.

En bør være oppmerksom på en type atferdsproblem, som blir kalt for «seksualisert atferd». Dette er type atferd som hører til under seksuelle overgrep, og det kan forstås som en type «lært» atferd. Dette kan vises i barns lek (NOU 2017:12, s. 29).

Killèn (2015, s. 63-65) forklarer at barn som blir utsatt for seksuelle overgrep kan vise det på ulike måter. De minste barna viser det mer direkte enn de større barna. De minste kan snakke

og gjerne be barnehagelæreren være med på lek. Når det gjelder de større barna kan de fortelle det til andre jevnaldrende, som igjen kan fortelle det til en voksen. Å oppdage seksuelle overgrep kan være vanskelig. Kroniske urinveis- og fordøyelsesproblemer, samt kløe og blødning i analområdet og somatiske plager som vondt i magen kan være tegn som kan indikere seksuelle overgrep. Det er først i senere tid at vi har begynt å forstå seksuelle overgrep, men vi skal også være forsiktige med å trekke for raske beslutninger. Mange barn kan vise et symptom til seksuelt overgrep uten at det skal være en grunn for det. I følge Eriksen og Germeten (2012, s. 153) kan det være vanskelig for barnehageansatte å oppdage fysiske skader eller plager hos barn som er utsatt for seksuelle overgrep. Dette kan være om barnet tisser seg ut om natten, men er tørr om dagen. Om ikke foreldrene forteller dette så blir det vanskelig å oppdage i barnehagen. Om barnet er selvhjulpen på toalettet så er det vanskelig om barnet har sår og andre skader. Noen av barna kan ha vondt i magen, manglende matlyst eller kvalme, dette kan være at barnet er utsatt for seksuelle overgrep eller helt andre grunner. Det er sjelden at barnet tegner og forteller hva det selv har vært utsatt for på en direkte måte.

2.3 Barnehagen og barnehagelærerens plikt og oppgaver

2.3.1 Omsorg

Kvellido (2015, s. 163) hevder at dårlig omsorg tidlig i livet ofte gir negative konsekvenser for barnet. Generelt kan en si at jo flere former av omsorgssvikt, desto større er konsekvensen for barnets psykiske helse og sosiale fungering.

I barnehagen finner vi et stort mangfold av barn, men også ansatte som har ulike bakgrunn, erfaringer og utdanning. Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2013, s. 16-17) påpeker at barn i barnehagen er avhengig av å møte omsorg og trygghet i barnehagen, der det må være noen som gir beskyttelse og omsorg. Som ansatt i barnehagen vil en ha ansvar for mange barn som ikke bare vekker ømhet, men irritasjon, sinne og frustrasjon. Har en kunnskap om barns tilknytning og barns grunnleggende behov vil det være til stor hjelp i omsorgen til andre barn.

Barn er mennesker med følelser og noen av disse barna kan være mer sårbare enn andre barn. I en masteravhandling i pedagogikk ved NLA Høgskolen i Bergen skriver Berland (2016, s. 15) at barn er ulike fra fødsel, og de har ulike behov for mengde av nærhet og utforskning. Barn som er aktive og som ofte kan uttrykke seg høyløyt, kan oppleves vanskelig for voksne å være sammen med. Hun sier videre at forskning viser at barn som har utrygg tilknytning til

foreldre, ikke hadde noen god voksen-barn relasjon i barnehagen. Disse barna trenger ekstra innsats fra de ansatte i barnehagen slik at en kan danne trygg tilknytning mellom barn og voksen.

2.3.2 Signal ved barn og foreldre

I følge Killèn (2015, s. 69-70) kan barn som er utsatt for omsorgssvikt ha traumatiske opplevelser. Dette kan ha konsekvenser for hjernens utvikling og barnets tilknytning til foreldre og utvikling. Når en opplever fysiske, seksuelle og følelsesmessige overgrep og vanskjøtsel i løpet av oppveksten sin kan en utvikle depresjoner, lav selvfølelse, spiseforstyrrelser og rusmiddelproblemer. Videre forteller Killèn (2015, s. 118) at foreldrene kan reagere på ulike symptom ved å komme i en ond sirkel. Det kan være personlighetsforstyrrelser, andre psykiske lidelser, sykdom som kan gjøre at de er mest opptatt av å ta vare på seg selv og er ute av stand til å ta seg av barnet og dets behov. Dette kan være at de selv har opplevd omsorgssvikt og har vanskeligheter med å gi omsorg.

I følge Nordhaug (2018, s. 93) har barn ulike måter å gi ut signal til voksne på hvordan de har det. En barnehagelærer i barnehagen som er sensitiv for slike signal, kan møte barn og få til en god samtale. Brandtzæg et al., (2013, s. 37) sier at barn i barnehagen vil kunne gi utydelige signaler i situasjoner hvor det ville vært godt for dem å utrykke seg åpent og direkte.

I veilederen til Helsedirektoratet (2010) vises det til signaler som kan observeres mellom foreldre og barn. Dette kan gi oss som barnehagelærere en indikasjon på om barnet har det bra eller ikke, og hvordan vi som barnehagelærer kan følge opp mistanken. Videre forteller Helsedirektoratet (2010, s. 23) at barn med manglende omsorg kan være ansvarlige og tilpasningsdyktige. Da er det snakk om at barn som ikke får lov til å være barn, men blir små voksne. Nordhaug (2018, s. 25-26) viser til mulige tegn som kan vekke mistanke om omsorgssvikt kan være psykiske problem som angst, barn med magesmerter, motorisk uro og trøtthet.

2.3.3 Mangel på kunnskap

I følge Utdanningsdirektoratet (2016, s. 19) kommer det frem at omtrent 60 prosent av barnehagestyrene mener at for lite tilbakemelding fra barnevernet er den aller viktigste grunnen til at det ikke er flere bekymringsmeldinger til barnevernet fra barnehagene. Rundt halvparten av styrene sier at en har for liten kompetanse til å snakke med barn og foreldre i vanskelige situasjoner. Andre utfordringer med å ta kontakt med barnevernet er om

bekymringen skal meldes og frykt for at relasjonen mellom foreldrene og barnehagen skal ødelegges.

Årsaken til dette kan være mangel på kunnskap og rutiner for samtaler med foreldrene. Det kan bety at fagpersonene føler en utrygghet til hva eventuelt en avsløring kan føre til og hvordan den skal følges opp videre. Andre grunner kan være arbeidspress (NOU 2017:12, s. 11).

Om en har utdanning som barnehagelærer eller ei så treng personalet mer kunnskap og kompetanse i å ta vare på små barn (Berland, 2016, s. 14). Når en skal ivareta barna sitt behov skriver Løvgren og Gulbrandsen (2012) «They may also feel a lack of competence in caring for and education very small children» (s. 2). Backe-Hansen (2009, s. 35) forteller at «Det kan tenkes at personalet med pedagogisk utdanning vil ha mer kunnskap når om omsorgssvikt, mishandling og overgrep». De vil kunne vite mer enn andre som er uten utdanning, samt hvilke tegn som bør utløse en bekymring og eventuelt en melding til barnevernet.

2.3.4 Bekymring og instanser

Barne- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet (2009, s. 9) viser til at barnehagepersonalet gjennom barnehagedagen har gode muligheter for å kunne observere, og få informasjon om barnet sin omsorg og livssituasjon. Eriksen og Germeten (2012, s. 140) forteller at barnehagelærer kan være den første som oppdager at barn ikke har det bra.

Nordhaug (2018, s. 68-69) hevder at når en har ei uro eller en bekymring overfor et barn kan det være en følelse som har kommet over tid eller at den har dukket opp når noe skjer. De fleste barn kan komme med mange små hint eller bare det at den ansatte får en uro eller en bekymring som er lett å forklare. Prosessen fra uro til bekymring skal en gjøre noe med. Den består av observasjon, konsultasjon, samtale med leder og samtale med barn. I følge Eriksen og Germeten (2012, s. 160-162) er observasjon den sikreste måten for å kartlegge og dokumentere bekymring hos barn. Personalet kan bli enige om å observere situasjonen en hel uke, der en kan notere ned samspillet mellom barn og foreldre. Backe-Hansen (2009, s. 19) forteller at kartlegging kan bestå av loggføring av bestemte situasjoner, eller bruk av kartleggingsinstrumenter. Killèn (2015, s. 348) forteller at observasjon gir et mer pålitelig svar på adferd og samspill enn det som vi får fra foreldrene sine synspunkt over situasjonen. Videre forteller Eriksen og Germeten (2012, s. 19) at barnehagepersonalet kan observere om barnet kommer til rett tid eller andre forhold.

I boka til Asbjørn Simonnes (1995, s. 149) sier han at «For å få i stand et godt tilbud til barnet, er det viktig at alle institusjoner og etater som har med barnet å gjøre kan samarbeide». Eriksen og Germeten (2012, s. 240) skriver at instansene kan utvide kompetansen og mange av disse kan gi råd og veiledning i saker der en føler uro og bekymring. Videre forteller Eriksen og Germeten (2012, s. 143) at personalet ikke trenger å ha sikre bevis på at omsorgssvikt, mishandling eller overgrep faktisk har funnet sted. Backe-Hansen (2009, s. 16) forteller at «Barnehager vil også observere barn som vekker bekymring, uten at saken derved virker så alvorlig at meldeplikten utløses». Vi kaller det for gråsonesaker.

Den som er bekymret for et barn kan diskutere bekymringen sin anonymt. Den bekymrede skal få si sin mening i saken ved å diskutere med barnevernstjenesten, og dermed få råd i saken (Eriksen & Germeten, 2012, s. 186). Killèn og Olofsson (2003, s. 12) nevner at selv om de profesjonelle treffer både foreldre og barn, er det ikke sikkert at de ser dem godt nok. Vi beskytter oss for å slippe å erkjenne det onde, og det som gjør vondt fordi det er så vanskelig å hankses med det. Kvello (2015, s. 215) forteller at ansatte i barnehagen ikke griper inn når de forstår at barnet blir utsatt for omsorgssvikt og ikke melder videre til barnevernstjenesten. Nordhaug (2018, s. 21) forteller at når tilsette i barnehagen får mer kunnskap om at barn er utsatt for vold, utløser det meldeplikt til barneverntjenesten. Eriksen og Germeten (2012, s. 62) sier at alle som arbeider med barn og unge har en opplysningsplikt dersom det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for omsorgssvikt. Barnehageloven (2005, §22) sier at «Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold». Eriksen og Germeten (2012, s. 184) skriver at når barnehagen sender en bekymringsmelding til barneverntjenesten, betyr det at barnevernet får en skriftlig melding om et eller flere navngitte barn. Eriksen og Germeten (2012, s. 87) forteller videre at barnevernstjenesten skal gi tilbakemelding til den som melder, men barnevernstjenesten kan unnlate å gjøre dette, dersom andre hensyn taler mot å gi en slik tilbakemelding. Videre forteller Eriksen og Germeten (2012, s. 183) at dette er en av årsakene til at personalet ikke sender inn bekymringsmelding. Nordhaug (2018, s. 92) påpeker at redsel for å ta feil og skade noen kanskje er den viktigste grunnen til at vi ikke tar opp bekymringen. Eriksen og Germeten (2012, s. 154) nevner at når en har en mistanke, er det viktig at den som arbeider i barnehage tar opp sin bekymring med nærmeste leder og drøfter videre. Videre sier Eriksen og Germeten (2012, s. 186) at det er ofte i slike situasjoner at en trenger mer tid til å drøfte det observerte saksinnholdet med andre tilsette.

2.3.5 Samarbeid med foreldre

I en masteroppgave fra universitet i Agder skriver Zivanovic (2014, s. 18-19) at de som arbeider i barnehagen, skal samarbeide med foreldrene. Barnehagen skal gi barnet best mulig oppdragelse, samt å følge opp foreldrene sine ønsker så langt det er mulig. Barnehagelærere møter foreldre hver dag i barnehagen. Dette er i hente- og bringe situasjoner, på foreldresamtaler og foreldremøter. Videre forteller Zivanovic (2014, s. 19) «At det kan hende at førskolelæreren spiller en bevisst eller ubevisst på sin rolle som ekspert i forhold til foreldrene, og dette kan igjen skape frykt, ubehag og uvitenhet hos foreldrene».

Eriksen og Germeten (2012, s. 64) forteller at den daglige kontakten mellom foreldre og barnehagepersonell må bygges opp gjennom gjensidig åpenhet og tillit. Foreldrene skal kunne stole på at de kan ta opp det som betyr noe for dem i forhold til barnehagen og barnet, selv om det skulle være kritikk av barnehagen sin praksis.

Om den ansatte får en følelse av at noe er galt, forteller Nordhaug (2018, s. 69) at det kan kjennes som en privat opplevelse. Når en har en slik bekymring med barn så skal det håndteres profesjonelt.

Nordhaug (2018, s. 75) skriver at både i barnehager og skuler har de samme erfaringene som helsesøster og tannhelsetjenesten. De som treng mest oppfølging er de som ikke møter opp på møtene som de er kalt inn til. Tannhelsetjenesten har startet rutiner når barn ikke kommer til kontroll, der de melder ifra til barnevernstjenesten etter to til tre innkallinger.

Om barnehagen ikke kan hjelpe så sier Eriksen og Germeten (2012, s. 197-199) at når barnevernet setter i gang hjelpetiltak er det ideelle målet å skape forandring og en bedre livssituasjon for barn og foreldre. De kan tilby en rekke tiltak overfor barn og foreldre som trenger det. Et av tiltakene kan være tilsyn i hjemmet, der en fagperson kan følge med på hvordan det går med barnet og familien. Andre tiltak kan være at barnevernstjenesten kan bidra med økonomiske tiltak som å betale for barnehageplass.

2.3.6 Oppfølging av barnet

Tilknytning og trygghet er viktig for alle barna i barnehagen. Brandtzæg et al., (2013, s. 16) beskriver tilknytning som «Den medfødte evnen til å søke og holde seg i nærheten av en eller noen voksne, og på den måten får barnet sikre sin egen trygghet og overlevelse». Videre nevner Brandtzæg et al., (2013, s. 20) at de mindre barna er mer avhengig av å bli

imøtekommet og forstått av voksne som barnet kjenner seg knyttet til. Når det gjelder de større barna vil de trenge omsorg og oppmerksomhet, men de vil være mer orientert mot å leke med hverandre. De vil også være i stand til å forstå hva som skjer og håndtere sine følelser på en bedre måte enn de mindre barna.

I en masteroppgave fra Høgskolen i Sørøst Norge forteller Jarrett (2016, s. 27) at «Barn har behov for at omsorgspersoner kan se deres behov, følelser og gir respons på en slik måte som gir barnet trygghet og gir barnet rom for å kunne sette ord på egne følelser». For at barnehagelærere og ansatte skal kunne arbeide for å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen er det viktig at den voksne forstår barnets tilknytningsmønster. For at personalet skal kunne dette, er det viktig at de har kunnskap om tilknytningsteori og tilknytningsstrategier. Når barn opplever utrygg tilknytning kan barnehagen være en erstatte for barn-foreldre tilknytning. Killèn (2015, s. 119) forteller at trygg tilknytning til en barnehagelærer kan være redningen for noen barn. Brandtzæg et al., (2013, s. 22) påpeker at sekundære tilknytningsrelasjoner kan ha stor betydning. Om barnet har en utrygg tilknytning til foreldrene, kan erfaringen med trygg tilknytning i barnehagen være viktig for barnets utvikling. Forskning har vist oss at barnehage er viktig for barn som har det vanskelig hjemme, forutsatt at barnehagen har høy kvalitet, det vil si gode relasjoner mellom barn og voksne. Flere voksne gjennom barnehagehverdagen kan gi mulighet for varierte omsorgserfaringer. Videre forteller Brandtzæg et al., (2013, s. 26-28) at disse personene må være tilgjengelige for barnet og å beskytte og gi trøst, sørge for barnets sikkerhet, følge med og glede seg over barnet, forstå og være sammen med barnet.

3.0 Metode

I denne delen vil jeg gjøre rede for valg av metode og informasjon som jeg fikk fra mine informanter. Videre har jeg sett på forskningsetiske omsyn på hvordan jeg kunne sikre best kvalitet på forskningen, og videre hvordan jeg analyserte innsamling av data.

3.1 Kvalitativ metode

Intervju brukes som forskningsmetode i mange ulike sammenhenger. Formålet med det kvalitative forskningsintervjuet er å få tak i intervjupersonens egen beskrivelse av den informasjonen de innehar (Dalland, 2017, s. 65). Ut ifra dette er den kvalitative metoden som intervju, den metoden som vil hjelpe meg i å få en dypere forståelse på hvordan barnehagelæreren kan arbeide for å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen. Ifølge Løkken og Søbstad (2013, s. 104-105) gir intervju kunnskap om et annet menneske og kan hjelpe oss ut av her og nå situasjonen og se fremover, eller at vi kan se tilbake på erfaringer som har vært viktige for den som bli intervjuet.

3.2 Informanter

Jeg valgte å ta et strategisk valg når det gjaldt å få tak i informanter (Dalland, 2017, s. 74). Jeg tok kontakt med flere barnehager, der jeg sendte mail til styrer. I mailen la jeg ved et dokument og samtykkeskjema (Vedlegg nummer 1), der jeg spurte om barnehagen hadde noen barnehagelærere som hadde kunnskap om omsorgssvikt og om de kunne være interessert i å ta del i min bachelor oppgave. Det positive var at jeg fikk raskt tilbakemelding fra barnehagene, der fire barnehagelærere sa ja til å stille opp som informant.

For å sikre anonymitet gjennom oppgaven har jeg valgt å gi informantene anonyme navn. Første Informant, A, er utdannet førskolelærer, har jobbet i barnehage i 19 år og er pedagogisk leder for fireåringer. Andre informant, B, er utdannet førskolelærer, har arbeidet i barnehage 5 år, og er pedagogisk leder på småbarnsavdeling ett til tre år. Den tredje informanten, C, er utdannet førskolelærer, har jobbet i barnehage i 8 år, og er pedagogisk leder i en liten barnehage med barn mellom ett til fem år. Den siste Informanten, D, er utdannet førskolelærer, har arbeidet i barnehage i 5 år og er pedagogisk leder på stor avdeling i alder fem år.

3.3 Intervju og intervjuguide

Kunnskapsgrunnlaget i oppgaven har vært ei utvikling for å få frem spørsmålene til intervjuguiden. Etter å ha arbeidet med den i flere omganger ble den godkjent av veileder (Vedlegg nummer 2).

Omsorgssvikt er et vanskelig tema for mange og derfor sendte jeg intervjuguiden til mine informanter på forhånd. Da fikk informantene en mulighet til å forberede seg på spørsmålene jeg skulle stille. Noen av mine informanter hadde aldri stilt opp til et intervju, og de selv utrykte at de var nervøse. Kvale og Brinkmann (2015, s. 167) forteller at «Ved å tillate pauser i samtalen får intervjupersonen god tid til å assosiere og reflektere, og til å bryte tausheten selv med viktig informasjon». Informanten må kunne svare på spørsmålene uten å bli avbrutt. Videre forteller Kvale og Brinkmann (2015, s.160) at «Det skapes god kontakt ved at intervjueren lytter oppmerksomt og viser interesse, forståelse og respekt for det informanten sier, og at intervjueren er avslappet og klar over hva hun ønsker å vite». Jeg var selv bevisst på kroppsspråket mitt overfor informantene og at jeg informerte de om at jeg hadde en del oppfølgingsspørsmål som jeg kom til å stille underveis. Skulle jeg få til et vellykket intervju måtte jeg engasjere informantene mine og meg selv på hvor viktig det er å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt.

Det jeg oppdaget etter at intervjuene var ferdig var at varigheten på intervjuene varierte og at intervjuet tok mye mindre tid enn det som jeg selv hadde forventet. Når intervju spørsmåla er korte er svara til intervjupersonen lengre. Til lengre svar til bedre blir svara (Dalland, 2017, s. 85). Intervjuet fra informant A varte i 25 min, 22 minutt fra informant B, 28 minutt fra informant C og 24 minutt med informant D.

3.4 Datainnsamling

Jeg lagde en intervjuguide der spørsmålene var satt opp i en bestemt rekkefølge, samt at jeg startet med spørsmål som var ukontroversielle. Dette var spørsmål som handlet om å få informasjon om informanten og for å få i gang en god start på intervjuet. Jeg har arbeidet for å gjøre spørsmålene enklere, samt at den som svarte skulle føle seg trygg og oppnå mestring i intervjusituasjonen (Løkken & Søbstad, 2013, s. 111).

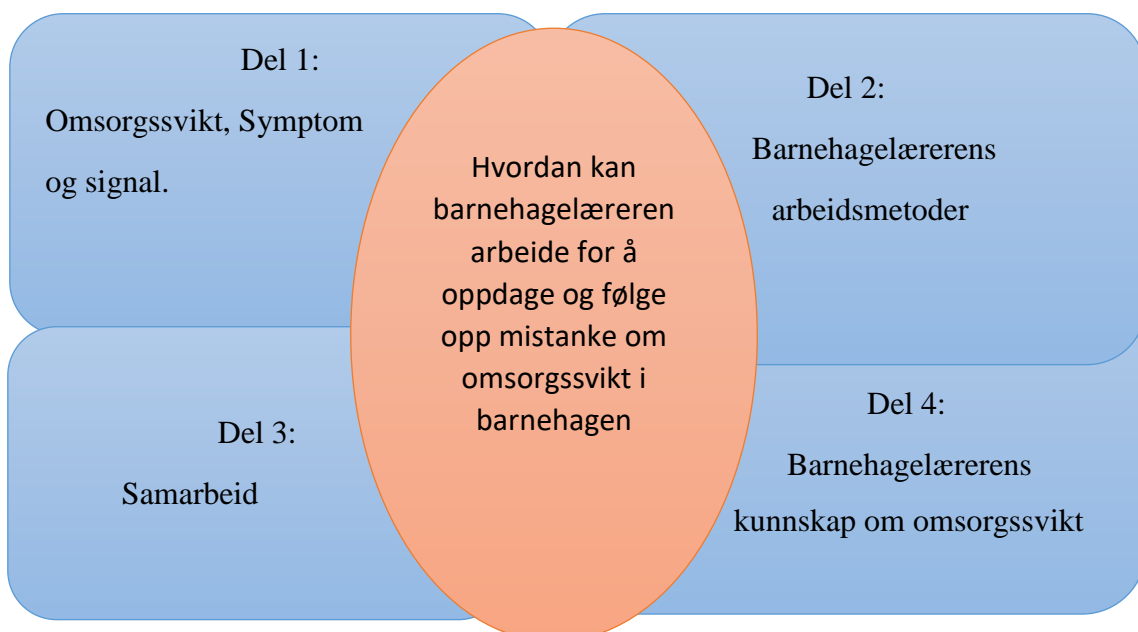
Før intervjuet tok vi oss tid til å bli litt kjent med hverandre, der vi sammen gikk gjennom intervjuguiden for å se om noe var uklart. Jeg informerte på forhånd at intervjuet ble tatt opp på lydopptak og at den ble slettet med engang intervjuet var blitt transkribert. På forhand

hadde vi avtalt hvor intervjuet skulle foregå. Dette var for at vi ikke skulle bli forstyrret fordi det hadde mye å si for intervjuet og lydopptaket.

3.5 Transkribering og analyse av data

Når en transkriberer blir intervjuet skrevet ned ord for ord. For å få best mulig nytte av transkriberingen og fjerne unødig støy brukte jeg hodetelefoner. Jeg transkriberte intervjuet på bokmål. Dette var for å sikre informantene sin anonymitet. Når en analyserer skal en finne ut hva den har å fortelle og her handler det om å tolke eller å søke mening i det vi har fått vite (Dalland, 2017, s. 88).

Før en kan begynne med analysearbeidet, må datamaterialet klargjøres. Den vanligste måten er å omgjøre det innsamla datamaterialet til skriftlig tekst (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81). Når jeg transkriberte intervjuene, var jeg oppmerksom på ulikheter og sammenhenger. Før å få transkriberingen mer oversiktlig, valgte jeg å sette det inni et skjema som jeg lagde på forhånd (Vedlegg nummer 3). For å få analysen mer oversiktlig valgte jeg å dele den inn i fire kategorier. Som Postholm og Jacobsen (2011) forteller at det er viktig å gi navn til disse kategoriene som kan gi oss hint om hva som er innholdet i dem (s. 105). Jeg tematiserte de fire områda på grunnlag av intervjuet og på bakgrunn av spørsmålene. Den første delen handlet om omsorgssvikt og hvilke symptomer og signal man kan oppdage på foreldre og barn i barnehagen, samt hvordan en kan følge opp disse barna. Den andre delen handlet om barnehagelæreren sin arbeidsmetode. Den tredje delen handlet om samarbeid med foreldrene og hvilke instanser barnehagen har. Den fjerde og siste del handler om barnehagelæreren sin kunnskap om omsorgssvikt. Ut i fra analysen i skjema fant jeg hva som var relevant for problemstillingen. For å vise arbeidet mitt med analysen lagde jeg en figur.

3.6 Metodekritikk

Dalland (2017, s. 225) beskriver at «Metodekritikk handler om å vurdere hvordan metoden har fungert». Når en skal vurdere datamaterialet sitt, er det en del spørsmål som en må stille seg som Dalland (2017, s. 230) skriv om i følgende punkt:

- «Hvor godt beskriver du dataene, det forholdet eller den situasjonen du har studert?».
- «Hva kan du ha oversett?».
- «På hvilken måte kan nærheten til feltet ha gjort deg nærsynt?».
- «Hva er det du savner av opplysninger?».

Siden jeg sendte ut intervjuguiden på forhånd kom to av informantene med ferdig produserte svar.

For å vurdere datamaterialet mitt i oppgaven vil jeg gjøre rede for reliabilitet og validitet, generalisering og forskningsetiske omsyn.

3.6.1 Reliabilitet, validitet og generalisering

Det finnes metoderegler og kunnskapskrav, der metodene må gi troverdig kunnskap. For at dette skal være troverdig må reliabilitet og validitet være oppfylt. Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om at målingene må utføres rett. Validitet står for relevans og gyldighet (Dalland, 2017, s. 40).

3.6.1.1 Reliabilitet

Jeg har sikret min pålitelighet gjennom intervjuet ved å ha forklart gjennomføringen av datainnsamlingen min og hvordan jeg har tolket og analysert dette. Ved slutten av hvert intervju spurte jeg informantene om de hadde flere spørsmål og om det var noe de kanskje hadde misforstått. På den måten fikk vi oppklart det som eventuelt var vanskelig. Det som styrker min reliabilitet i oppgava er at jeg bruker direkte sitat i funn delen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80).

3.6.1.2 Validitet

Det som skal måles må være relevant og det må være gyldig for det problemet som skal undersøkes. Altså hvor relevant er dataen som jeg har samlet inn i forhold til min problemstilling. Under intervjuene har jeg vært fleksibel i forhold til mine spørsmål, der jeg

har med oppfølgingsspørsmål, samt at informantene mine fikk snakke fritt. Når en har valgt et så alvorlig tema som omsorgssvikt, er det særs viktig at informanten føler seg trygge (Dalland, 2017, s. 83).

Jeg har vært kritisk til de spørsmålene jeg hadde i intervjuet. Jeg hadde en del tanker om spørsmålene i intervjuguiden var relevante for oppgaven min og om spørsmålene ville gi meg et svar. Jeg gjorde mitt beste ved å stille gode spørsmål. Mine forventninger til informantene kan ha påvirket data som jeg har samlet inn til min oppgave, det kan også være at mine holdninger har hatt en påvirkning.

3.6.1.3 Generalisering

Generalisering handler om overførbarhet. Som Bergsland og Jæger (2014) skriv er «Målet for en kvalitativ studie er ikke å generalisere de resultatene man finner, men å gi rike beskrivelser av det man har studert» (s. 80-81). Datamaterialet til denne oppgaven er fra fire informanter, og det vil ikke vil være nok materiale for å generalisere på hvordan barnehagelæreren arbeider for å kunne oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen. Uansett så håper jeg at andre barnehagelærere og pedagogisk medarbeidere, kan bli nysgjerrige og inspirerte og ta det med seg videre i sitt arbeid i barnehagen.

3.7 Forskningsetiske omsyn

Dalland (2017) forteller at det viktigste redskapet mellom arbeid med mennesker, er samtalen. Å gå inn i samtaler, om det er med enkelt personer eller ikke, vil jeg ta i bruk mine faglige ressurser. Det handler om å forstå situasjonen, og hvordan jeg må snakke og bli forstått, samt at det handler om å ta vare på det som blir sagt. For å produsere kunnskap og relasjon må intervjuer og den som blir intervjuet være sammen. Mellom meg som intervjuer og intervjupersonen kreves det empati og respekt og det er her en må tenke nøye gjennom de etiske sidene ved intervjuet. Jeg må vise at jeg lytter og inviterer til en samtale. Som student må jeg fremheve at intervjupersonen bidrar til min læring og praksis gjennom å delta (s. 63-64). For å få denne kunnskapen var jeg avhengig av å skape tillit mellom meg og informanten. Det jeg måtte tenke nøye over var personvernet. Dalland (2017) forklarer videre at forskningsetikk handler om å ivareta personvernet og sikre at de som deltar i forskning ikke blir påført skade eller andre belastninger. For at dette skulle oppnås måtte jeg tenke på noen forskningsetiske vurderinger. Dette er blant annet å sikre informanten sin anonymitet, for når datamaterialet er anonymt, er det ikke mulig å knytte informantene til opplysningene som er

gitt meg (s. 236-239). For å få til dette valgte jeg på forhånd å ikke oppsøke barnehager som jeg hadde kjennskap til. Siden jeg selv bor i en liten kommune hadde det kanskje vært lett for meg å skjønne hvilke barn det var snakk om i intervjuet.

Jeg måtte sikre sensitive opplysninger, informere om at jeg og veileder har taushetsplikt, frivillig samtykke der informanten kan trekke seg fra å delta når som helst. Dette gjorde jeg gjennom forespørsel av intervju og samtykkeskjema. All informasjon om intervjuet ble oppbevart på en pc som er passord beskyttet, og alt av innhold blir slettet etter at oppgaven er levert inn.

4.0 Funn

Denne delen av oppgaven vil handle om resultatet som jeg fikk av informantene under intervjuet. Jeg har valgt å presentere resultatene under kategoriene omsorgssvikt, symptom og signal, barnehagelærerens arbeidsmetode, samarbeid og barnehagelærerens kunnskap om omsorgssvikt.

4.1 Omsorgssvikt

På spørsmålet om hvordan barnehagelæreren sitt syn på omsorgssvikt, symptom og signaler er svarer informantene nokså likt, men der er variasjon på hvor detaljrikt de svarte. Informantene var enige om at omsorgssvikt er vanskelig å oppdage, men de har lik forståing når det gjelder omsorgssvikt, der de nevner at omsorgssvikt er når foreldre ikke klarer å ta seg av barnet. Det som går igjen fra informantene er hvordan barnet kan se ut i det daglige. I tillegg fortalte de at omsorgssvikt kan være dårlig kosthold og oppfølging av sykdom eller helse. Informant D sa:

«Da tenker jeg barna ikke blir møtt på deres psykologiske og fysiske behov, altså trygghet og omsorg av sine nærmeste omsorgspersoner (...) at det kan være dårlig kosthold og oppfølging av helse og tannhelse eller sykdom».

I tillegg fortalte informant C om omsorgssvikt:

«(...) som har med ernæring, klær, hygiene og respekt, med det tenker jeg at barnet ikke blir sett, hørt eller gitt beskyttelse».

4.1.1 Symptom og signal

På spørsmål om hvordan barnehagelæreren kan oppdage symptom og signal hos barn svarer informantene at typiske fysiske symptom kan være blåmerker, brannsår og dårlig ernæring og hygiene. En av informantene fortalte om det å oppdage omsorgssvikt kan være at barnet har emosjonelle vansker, som at barnet gråter mye eller er mye sint. De nevner videre at andre symptom som fysisk mishandling eller vanskjøtsel kan være vond lukt fra foreldre og barn, eller at barnet fortsatt har nattbleien på. Det ble lagt frem fra informantene at andre symptom og signal kan være utagerende adferd, tristhet, inneslutta barn, og barn med dårlig oppmøte i barnehagen. Informant A nevnte at barnet kan være unormalt trøtt i barnehagen og hun sier:

«Kanskje ungen er trøtte, kanskje ungen ikke har leggetid om kvelden».

Informant B var i tillegg opptatt av å observere barnet sin rolle i barnehagen og uttrykker:

«De kan være ekstremt voksen for alderen sin. Tar vare på både seg selv og søsken. At de tar ansvar for andre enn seg selv som de ikke skal gjøre».

På spørsmål om signal mellom foreldre og barn ble det sagt fra informantene at signal kan være at barna ikke vil være med foreldrene hjem, barna kan være redde eller det kan være at barn og foreldre har en dårlig kjemi. Videre la flere av informantene vekt på at de blir bekymret når barna ikke får med seg nødvendig utstyr i barnehagen, men informant B var opptatt av helse og hygiene:

«Du kan se på tennene til barna, du kan se på fargen i hudtonen eller om barna er bleike eller svarte under øynene. Du kan se det på håret om det er friskt eller usunt, om de har fine eller ødelagte klær. En kan også se det under neglene til barnet om der er hvite prikker».

Ved spørsmål på hvordan en kan snakke med barn i barnehagen ved mistanke om omsorgssvikt svarer informantene at en må være villig til å lytte til barnet, samt å ikke reagere på noe negativt når barnet har noe å fortelle. Informant B forteller at en måte å ha samtale på med barnet er gjennom barneintervju, men Informant A og C nevner at en kan samtale med barn gjennom lek.

4.2 Barnehagelærerens arbeidsmetode

På spørsmålet om hva barnehagelæreren legger vekt på i arbeid dersom man har mistanke om omsorgssvikt, fortalte informantene at det å ha en god dialog med foreldrene, kan bidra til å få til en god løsning sammen. Informant C fortalte om det gjelder vold og seksuelle overgrep har barnehagelæreren plikt til å gripe inn. Videre ble det sagt fra informantene at har en mistanke om grov omsorgssvikt skal en ikke ta kontakt med foreldrene. Informant D var den eneste som brukte ordet meldeplikt. Hun utdyper:

«Når det gjelder de temaene man har og ikke har meldeplikt så tenker jeg at man har god dialog med foreldrene (...) men om det ikke blir noe forbedring i situasjonen sender hun en melding til barnevernet».

Ved spørsmål om hva barnehagelæreren gjør med bekymringen sin var det ulike svar fra informantene. Videre ble det sagt fra informant A at en kan ta kontakt med pedagogisk leder eller styrer, men hun var klar i sitt svar når det gjaldt bekymring. Hun uttrykker:

«Når en har en bekymring så eier en den».

Informant C fortalte at:

«En må ta kontakt med de andre ansatte i barnehagen og høre om de har den samme oppfatningen som en har observert».

Når spørsmålet om hvordan en følger opp mistanken ved barn som er utsatt for omsorgssvikt og hvordan de tar kontakt med barnet, svarer informantene at det må observeres i bringe og hente situasjonen. Informant A var klar i sin mening når det gjaldt observasjon og hvor viktig det er å notere.

«Jeg tenker at det er viktig å notere ned på papiret som er til hjelp til videre arbeid. Hvis en treng andre instanser inn, så er det veldig viktig med observasjon som dokument».

Informantene var enige i at det viktigste er at den voksne er der for barnet, å se, støtte, men også å skape tillitt mellom barn-voksne. Når en har fått tillitt til hverandre kan barnet bli den som forteller hvordan det er hjemme. Det ble nevnt videre at noen barn kan trenge et ekstra fang å sitte på. Videre forteller informant D at det å lytte og skape tillitt til hverandre er et viktig moment. Hun uttrykker:

«Da vil de kanskje fortelle oss ting underveis, der vi er de trygge voksne som er der for dem da. Barna ser fort hvem de voksne er og hvem som de har lyst å henvende seg til da».

Det ble sagt av to av informantene at en lærer å lese barna etter hvert som barna har vært i barnehagen, barnehagen skal være en trygg og god plass som barnet skal være i. Det nevnes videre at en kan lese en bok sammen med barnet og gi mange positive tilbakemeldinger på det barnet gjør i barnehagen, men at det viktigste er å være seg selv over for det barnet og behandle han på samme måte som andre barn. Informant C forklarte når en skal følge opp mistanke ved omsorgssvikt, må en komme i kontakt med barnet gjennom lek og skape trygghet. Hun sier videre at

«Jeg tenker at trygghet er det viktigste å ha en trygg hverdag i barnehagen. Det skal alle barn ha. De skal ikke gå rundt å være redde for noe, så hvis en ser her at det er tegn på noe så er det noe vi voksne må gjøre noe med oss selv for å skape relasjon til barn-voksen og etterhvert skape gode relasjoner barn-barn».

4.3 Samarbeid

Når det kommer til spørsmålet om hvordan barnehagelæreren kan samarbeide med foreldre i en omsorgssvikt situasjon, og hvor grensen går før en tar kontakt med dem, svarer informantene at en må være forberedt til samtaler med foreldrene, samt at det ikke skal ta for lang tid før en tar kontakt. Dette kan være om barnet har lite mat eller lite klær i barnehagen. Informant C var den som sa:

«Mange foreldre er ganske glad når de får beskjed om det tidlig enn at det skal vente et halvt år før en forteller det».

Det nevnes videre at en ikke skal dømme foreldrene om en har en mistanke, men at en skal ha et godt samarbeid uansett bekymring, samt at kroppsspråk og holdning var noe som informantene var enige i. Informant B var den som fortalte:

«En kan møte aggressive foreldre (...) at det er viktig at en stiller som profesjonell (...) at en er der for barnet sin del og ikke foreldrene sin del».

Ved spørsmål om hvilken hjelp barnehagen kan bidra med til foreldrene ble det sagt fra informant A at barnehagen kan låne ut klær og at en avtaler når barnet skal være klar til henting. Det ble videre uttrykt av informantene at en kan få videre hjelp med veiledning og deltagelse på foreldremøter fra instansene barnevern, PPT, helsestasjon og BUP.

Når det gjelder spørsmål om hvem barnehagen samarbeider med så svarer noen av informantene at barnehagen har samarbeidsmøter med barnevern, PPT og helsestasjon der en drøfter mistankene anonymt, men informant D var den eneste som ikke nevnte ordet anonym. Hun fortalte:

«Det er vel helsestasjonen kanskje først og fremst vi melde disse psykologiske behova som kle, mat og helse. Vi har ikke direkte samarbeid med BUP, men vi kan hjelpe foreldrene med å komme i kontakt med BUP».

4.4 Barnehagelærerens kunnskap om omsorgssvikt

Når det gjelder spørsmålet om hvilken kunnskap barnehagelæreren trenger for å oppdage omsorgssvikt var det ulike svar fra informantene. Det ble sagt av to av informantene at de har vært på kurs om omsorgssvikt og at det er for lite fokus i barnehagen om temaet. Den ene

informanten nevnte kriseperm, som er et veilednings verktøy når en har mistanke om seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Informant B fortalte:

«Omsorgssvikt er vanskelig å oppdage når en følger ei liste».

Det ble også lagt frem at det med kunnskap er veldig viktig, men at det bør være mer faglig påfyll. Videre ble det sagt fra informant C at en bør ha kunnskap om omsorgssvikt før en begynner å arbeide med barn, og at alle bør ha lik kunnskap om omsorgssvikt. Hun utdyper:

«Det skulle vært obligatorisk for alle barnehageansatte før de begynner å arbeide i barnehagen (...) det er vanskelig å fange det opp og det er kanskje grunnen til at det er få saker som blir meldt inn fra barnehage til barnevern».

Informant B uttrykker:

«Jeg synes ikke det er alltid kunnskap og informasjon en trenger, det er personlige egenskaper som det en person trenger for å arbeide i barnehagen».

Ved spørsmål om de ulike instansene som vi har i barnehagen svarer tre av informantene at det ikke er så vanlig å ta opp temaet omsorgssvikt på personalmøtene, men at informant B hadde av og til brukt det som tema. Noen av informantene nevnte at instansene som helsestasjon og barnevern kan være med på personalmøtene i barnehagen. På disse møtene er alle i personalet med og at instansene kan bidra med å gi personalet mer kunnskap om omsorgssvikt på disse møtene. Der informant C trekker frem at

«Medarbeiderne har fått tatt opp ting som de kanskje mener er en bekymring og hvilke signal vi kan se etter».

Informant D uttrykker:

«Jeg har ikke hørt om instanser som er med på møte».

Når det gjelder å følge opp mistanken om omsorgssvikt i barnehagen forteller Informant C at omsorgssvikt er et viktig tema, men hun savner mer kunnskap. Informant A forteller at en skulle hatt rettigheter når en har meldt inn sak til barnevernet. Hun utdyper:

«Vi aner ikke om det tingene som vi ser er det reelle eller hva har vi oversett (...) Det synes jeg er veldig synd».

5.0 Drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte problemstillingen min om hvordan barnehagelærer kan arbeide for å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen. Jeg har valgt å dele drøftingskapittelet inn i fire deler. Ut i fra mine funn velger jeg å drøfte ut i fra relevant teori om hvordan barnehagelærer arbeider ved mistanke om omsorgssvikt, hvordan barnehagelærer samarbeider med foreldre og instanser. Tilslutt hvilken kunnskap har barnehagelæreren om omsorgssvikt.

5.1 Hva mener barnehagelærere om begrepet omsorgssvikt

Alle informantene mine forklarte hva omsorgssvikt er og det er når foreldre eller den som har omsorgen ikke klarer å ta seg av barnet. Dette kan være at barna har en usunn matpakke eller for små eller for store klær, eller dårlig oppfølging av sykdom eller helse. Dette blir støttet av Killèn (2015, s. 40) som forklarer at en slik form for omsorgssvikt går under kategorien vanskjøtsel som handler om manglende dekning av kognitive, sosiale eller emosjonelle behov. En av informantene nevnte at omsorgssvikt kan være dårlig oppfølging av tannhelse og sykdom. Informant B sa også at en kan oppdage omsorgssvikt ved dårlig tannstell. Om en observerer gjentatte ganger i barnehagen at barnet ikke får pusset tennene sine viser Nordhaug (2018, s. 75) til at når barnet ikke møter opp til tannhelsesjekk etter to til tre innkallinger, har tannhelsetjenesten egne rutiner. De melder fra til barnevernstjenesten.

5.1.1 Hvordan barnehagelærer kan oppdage omsorgssvikt, signal og symptom

Å oppdage omsorgssvikt kan ifølge informantene være vanskelig, da omsorgssvikt kan være vanskelig å oppdage. Det som Killèn (2015, s. 17) beskriver er at barn er svært lojale mot sine foreldre, og at barn gjør alt for å skjule hvor dårlig de har det overfor seg selv og andre. På den andre siden hevder Nordhaug (2018, s. 69) at de fleste barn kan komme med mange hint eller som kan gi ansatte en uro eller en bekymring som er lett å forklare.

Det ble videre nevnt at det er viktig å observere samspillet mellom foreldre og barn, spesielt i bringe og hente situasjonen i garderoben, der en kan observere den kroppslige holdningen mellom barn og foreldre. I følge Eriksen og Germeten (2012, s. 162) kan personalet bli enige om å observere denne situasjonen en hel uke, der en kan notere ned samspillet mellom barn og foreldre.

Alle informantene fortalte at når barn er utsatt for fysisk overgrep, er det enklere å oppdage omsorgssvikt. Informantene forteller at det kan være lettere å oppdage barn med utagerende

adferd eller barn med dårlig oppmøte i barnehagen er lettere. Informantene påpeker at barna kan ha merker på kroppen som blåmerker, brannsår eller dårlig ernæring og hygiene.

Nordhaug (2018, s. 25-26) viser til mulige tegn som kan vekke mistanke om omsorgssvikt kan være psykiske problem som angst, barn med magesmerter, motorisk uro og trøtthet.

Informant B mente at signal og symptom kunne være at barna var ekstremt voksen for alderen sin, der de tar vare på både seg selv og søsken. Dette blir støtta av veilederen til

Helsedirektoratet (2010, s. 23) som forteller at barn med manglende omsorg kan være ansvarlige og tilpasningsdyktige. Da er det snakk om barn som ikke får lov til å være barn, men blir små voksne.

Å samtale med barn forteller informantene at en må være villig til å lytte til barnet og ikke reagere negativt når barnet har noe å fortelle. Brandtzæg et al., (2013, s. 37) sier at barn i barnehagen vil kunne gi utydelige signaler i situasjoner hvor det ville vært godt for dem å uttrykke seg åpent og direkte. Videre forteller Nordhaug (2018, s. 93) at barn har ulike måter å gi ut signal til voksne på hvordan de har det. En barnehagelærer i barnehagen som er sensitiv for slike signal, kan møte barn og få til en god samtale.

5.2 Hvordan arbeider barnehagelæreren ved mistanke om omsorgssvikt

Det ble sagt fra informantene at det er viktig å ha en god dialog med foreldrene, for å finne ut en god løsning sammen. Informantene var enige om at det kan være lurt å observere barnet over en periode, før en har samtale med foreldrene. Informant D fortalte at dersom det ikke blir noen forbedring fra foreldrene rundt barnets sin situasjon, ville hun ha sendt en melding til barnevernet. Informant C mener at om det gjelder vold og seksuelle overgrep har barnehagelæreren plikt til å gripe inn. En kan spørre seg i denne situasjonen om at informant D burde ha tatt kontakt med barnevernet anonymt, for å drøfte sine mistanker videre.

I følge Eriksen og Germeten (2012, s. 62) har alle som arbeider med barn og unge en opplysningsplikt dersom det er grunn til å tro at et barn blir utsett for omsorgssvikt. Dette støttes av barnehageloven (2005, §22) som sier at «Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold». Backe-Hansen (2009, s. 16) forteller at «Barnehager vil også observere barn som vekker bekymring, uten at saken derved virker så alvorlig at meldeplikten utløses». Vi kaller det for gråsonesaker. Eriksen og Germeten (2012, s. 184) forteller at når barnehagen sender en bekymringsmelding til barneverntjenesten, betyr det at barnevernet får en skriftlig melding om et eller flere navngitte barn.

For at en skal oppdage omsorgssvikt i barnehagen fortalte informantene at en må observere i ulike situasjoner. Dette er situasjoner mellom barn- barn, barn og foreldre. Informant A var den som var mest klar i sin mening om hvor viktig det er å notere ned alt som vi ser i barnehagen og hvor viktig det er for videre arbeid. Dette blir støttet av Eriksen og Germeten (2012, s. 19) som skriver at barnehagepersonalet kan observere om barnet kommer til rett tid eller andre forhold. Videre forteller Killèn (2015, s. 348) at observasjon gir et mer pålitelig svar på adferd og samspill enn det som vi får fra foreldrene sine synspunkt over situasjonen.

Tre av informantene var enige i at de kunne drøfte bekymringsaker anonymt med barnevern, og som samsvarer med Eriksen og Germeten (2012, s. 186) som sier at den som er bekymret for et barn kan diskutere bekymringen sin anonymt. To av informantene hadde litt sprikende svar om hvordan en kan diskutere bekymringen i barnehagen. På den ene siden sier informant C at en kan diskutere bekymringen sin sammen med de andre ansatte på avdelingen. En kan tenke seg til at det kan være en ulempe knytt til å dele bekymringen sin sammen med de andre på avdelingen. Hva om den ene voksne kjenner barnet privat? På den andre siden fortalte informant A at en ikke skal ta kontakt med andre enn pedagogisk leder eller styrer, men at når en har en bekymring så eier en den. Informant C blir støttet av Eriksen og Germeten (2012, s. 186) som hevder at det er ofte i slike situasjoner at en trenger mer tid til å drøfte det observerte saksinnholdet med andre tilsette. Informant A blir støttet av Eriksen og Germeten (2012, s. 154) som forteller at når en har en mistanke, er det viktig at den som arbeider i barnehage tar opp sin bekymring med nærmeste leder og drøfter videre.

Å følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen svarer informantene på at det viktigste er at en ser og støtter barnet for den det er. Barn trenger trygge voksne og enkelte barn trenger et ekstra fang. To av informantene nevnte at en lærer barnet å kjenne etter hvert som barnet har vært i barnehagen, men også at barnehagen skal være en trygg plass for barnet. Dette samsvarer med Jarrett (2016, s. 27) som forteller at «Barn har behov for at omsorgspersoner kan se deres behov, følelser og gir respons på en slik måte som gir barnet trygghet og gir barnet rom for å kunne sette ord på egne følelser». Videre nevner Brandtzæg et al., (2013, s. 26-28) at disse personene må være tilgjengelige for å beskytte og gi trøst til barnet, sørge for barnets sikkerhet, følge med og glede seg over barnet, forstå og være sammen med barnet. Dette blir støttet opp av rammeplan for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 19) som sier at «I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for».

5.3 Hvordan barnehagelærer samarbeider med foreldre og instanser

Når det gjelder samarbeid med foreldre og når en tar kontakt med dem, viser informantene til at en må være forberedt til samtaler, men at det ikke skal ta for lang tid før en kontakter foreldrene. Dette blir støttet av Zivanovic (2014, s. 18) som forteller de som arbeider i barnehagen, skal samarbeide med foreldrene. Barnehagen skal gi barnet best mulig oppdragelse, samt å følge opp foreldrene sine ønsker så langt det er mulig. Videre sier Simonnes (1995, s. 149) at «For å få i stand et godt tilbud til barnet, er det viktig at alle institusjoner og etater som har med barnet å gjøre kan samarbeide».

Det ble videre nevnt fra informantene at en ikke skal forhåndsdomme foreldrene om en har en mistanke, men ha et godt samarbeid uansett bekymring. Gjennom den daglige kontakten mellom foreldre og barnehagepersonell hevder Eriksen og Germeten (2012, s. 64) at den daglige kontakten mellom foreldre og barnehagepersonell må bygges opp gjennom gjensidig åpenhet og tillit. Foreldrene skal kunne stole på at de kan ta opp det som betyr noe for dem i forhold til barnehagen og barnet, selv om det skulle være kritikk av barnehagen sin praksis. Om den ansatte får en følelse av at noe er galt forteller Nordhaug (2018, s. 69) at det kan kjennes som en privat opplevelse. Når en har en slik bekymring med barn, skal det håndteres profesjonelt.

5.4 Hvilken kunnskap har barnehagelæreren om omsorgssvikt

Alle informantene var enige i at kunnskap er veldig viktig og at det må være mer faglig påfyll. To av informantene fortalte at de hadde vært på kurs om omsorgssvikt og de mente at temaet har for lite fokus i barnehagen. Informant B gav uttrykk for at det er ikke kunnskap og informasjon som en trenger, men personlige egenskaper for å kunne arbeide i en barnehage. En kan spørre seg selv om det er nok med personlige egenskaper for å oppdage omsorgssvikt? Denne påstanden blir støttet av Killèn og Olofsson (2003, s. 12) som forteller at selv om de profesjonelle treffer både foreldre og barn, er det ikke sikkert at de ser dem godt nok. Vi beskytter oss for å slippe å erkjenne det onde, og det som gjør vondt fordi det er så vanskelig å hankses med det. Videre forteller Nordhaug (2018, s. 21) at når tilsette i barnehagen får mer kunnskap om at barn er utsett for vald, utløser det meldeplikt til barneverntjenesten. Kvello (2015, s. 215) forteller at ansatte i barnehagen ikke griper inn når de forstår at barnet blir utsatt for omsorgssvikt og melder ikke videre til barnevernstjenesten. Ifølge Eriksen og Germeten (2012) er dette en av årsakene til at personalet ikke sender inn bekymringsmelding (s. 183). Man kan spørre seg om informantene er innforstått om meldeplikt med det svaret som de gav.

Informant A forteller at hun bruker en kriseperm når hun er bekymret. Informant B mener at det er vanskelig å oppdage omsorgssvikt om en følger en liste. Dette støttes av Backe-Hansen (2009, s. 19) som forteller at kartlegging kan bestå av loggføring av bestemte situasjoner, eller bruk av kartleggingsinstrumenter. Videre forteller Eriksen og Germeten (2012, s. 160) at den sikreste måten å kartlegge og dokumentere bekymring hos et barn er gjennom observasjon.

Det ble nevnt videre fra to av informantene at enkelte instanser som helsestasjon og barnevern var med på noen av personalmøtene, da de ulike instansene kan hjelpe personalet med å gi mer kunnskap og øke kompetansen om omsorgssvikt. To av informantene hadde ulike svar. Den ene informanten svarte at hun ikke hadde hørt at instansene kunne være med på møter. Den andre informanten fortalte at når enkelte av instansene deltok på personalmøtene, kunne medarbeiderne ta opp ulike bekymringer og få vite hvilke signal en kunne se etter. Dette blir støttet av Eriksen og Germeten (2012, s. 240) som forteller at instansene kan utvide kompetansen og mange av disse kan gi råd og veiledning i saker der en føler uro og bekymring.

Informantene nevner at en skulle hatt rettigheter når en har meldt inn saker til barnevern, og at de stiller seg selv spørsmål. Hva har jeg gjort? Var det rett å melde inn bekymringen?

Informant C forteller at det er lettere å handle tidlig når en har mer kunnskap om temaet, men informant A ønsket å få vite mer om saken etter at meldingen ble sendt. Man kan undre seg over om informant A er usikker på sin egen avgjørelse. Eriksen og Germeten (2012, s. 87) forteller at barnevernstjenesten skal gi tilbakemelding til den som melder, men barnevernstjenesten kan unnlate å gi tilbakemelding, dersom andre hensyn taler mot å gi dette. Nordhaug (2018, s. 92) påpeker at redsel for å ta feil og skade noen kanskje er den viktigste grunnen til at vi ikke tar opp bekymringen.

6.0 Avslutning

I denne oppgava har jeg forsøkt å svare på problemstillingen «*Hvordan kan barnehagelærer arbeide for å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen*». Jeg valgte å ta den kvalitative metoden for å få i gang tankene og refleksjonene til informantene, og empirien jeg fikk har jeg drøftet i lys av relevant teori.

Barnehagelærer har et felles ansvar for å ivareta barn som er utsatt for omsorgssvikt. Etter å ha arbeidet med denne oppgaven, kan jeg konkludere med at det trengs mer kunnskap og undervisning i barnehagelærerutdanningen. Til mer kunnskap de har om omsorgssvikt, desto større er sjansen for at de kan oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen.

Når det gjelder meldeplikt var informantene enige, men at de er usikre på hva de skal se etter, og hvordan prosessen er videre. En av informantene sa når en har en bekymring så eier en den, men en annen informant tok sin bekymring opp med personalgruppen. Her er en del usikkerhet når informantene tenker så ulikt. Det er derfor viktig at personalet får den samme grunnkompetansen på tema gjennom kurs og veiledning, slik at alle arbeider ut ifra samme grunnlag.

Et større og bedre tverrfaglig samarbeid mellom barnehagene og instansene bør være mer i fokus, der instansene bør være mer synlige på personalmøtene slik barnehagelærer og ansatte kan få veiledning i hvordan oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen.

Informantene uttrykker tydelig at samarbeidet med foreldre har mye å si for å få til en god dialog med foreldrene. Dette vil hjelpe oss barnehagelærere med å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen.

Som jeg skrev i innledningen min ønsket jeg å få mer kunnskap om hvordan barnehagelærer kan arbeide for å oppdage å følge opp mistanke om omsorgssvikt barnehagen. Gjennom oppgaven har jeg fått mer kunnskap og forståing om hva dette innebærer og jeg vil ta dette med meg videre i arbeid som barnehagelærer.

7.0 Litteratur

- Backe-Hansen, E. (2009). *Å sende en bekymringsmelding - eller la det være?: En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern* (Nova Notat 6/2009). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/rapporter-og-planer/nova-samarbeid-barnehage---barnevern.pdf>
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager. (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_7
- Barne- og likestillingsdepartementet & Kunnskapsdepartementet (2009). *Til barnets beste - samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/til-barnets-beste---samarbeid-mellom-barnehagen-og-barneverntjenesten.pdf>
- Barne-ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) (2017). *Meldinger til barnevernet*. Hentet 02.10.18 fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Bekymringsmeldinger/
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I: M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-87). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Berland, J. E. (2016). *Å skynde seg sakte. En tematisk analyse av hvordan pedagogiske ledere opplever å fremme trygg tilknytning for ettåringer i barnehagen* (Masteravhandling i pedagogikk ved NLA i Høgskolen i Bergen). Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2394461/Jannice%20Eik%20efet%20Berland%20mars%202016.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra: Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eriksen, E. & Germeten, S. (2012). *Barnevern i barnehage og skole: Møte mellom barn, foreldre og profesjoner*. Oslo: Cappelen Damm AS.

- Helsedirektoratet. (2010). *Veileder fra bekymring til handling. En veileder om til intervensjon på rusområdet* (Veileder IS-1742). Hentet fra <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/339/Fra-bekymring-til-handling-IS-1742.pdf>
- Jarrett, M. (2016). *Barnehagelæreren sin betydning for barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt* (Masteroppgave, Høgskolen i Sørøst-Norge). Hentet fra https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2412794/2016_Jarrett_masteroppgave.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Killèn, K. (2015). *SVEKET 1: Risiko og omsorgssvikt- et helseproblem og tverrfaglig ansvar* (5.utg.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Killén, K. & Olofsson, M. (2003). Se meg! Hjelp meg. I K. Killèn & M. Olofsson (red.), *Det Sårbare barnet: Barn, foreldre og rusmiddelproblemer* (s. 9-21). Oslo: Kommuneforlaget.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko, skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Løvgren, M. & Gulbrandsen, L. (2012). How early and how long? *Nordisk Barnehageforskning*, 5 (7), 1-9. Hentet fra <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/318/332>
- Nordhaug, L. (2018). *Kva Ser vi- Kva gjer vi?: Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep, skulen og barnehagen sine oppgåver*. Bergen: Fagbokforlaget.

- NOU 2017: 12. (2017). *Svikt og svik- Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/a44ef6e251cd443396588483e97402ab/no/pdfs/nou201720170012000dddpdfs.pdf>
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2011). Analyse av tekst. I M. B. Postholm & D. Jacobsen (Red.), *Læreren med forskerblick* (s.100-114). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Simonnes, A. (1995). *Møte med barn i sorg og krise*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Statistisk Sentralbyrå. (2018, 4. April). *Barnehager*. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige>
- Utdanningsdirektoratet. (2016). *Barnehagespeilet: Tall og analyse av barnehager i Norge*. Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/barnehagespeilet/udir_barnehagespeilet_2016.pdf
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Zivanovic, D. (2014). *Barn som blir utsatt for omsorgssvikt hvordan oppdage dem? En kvalitativ studie som belyser hvordan barnehageansatt oppdager barn* (Masteroppgave, Universitetet i Agder). Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/221417/Darija%20Zivanovic%20Oppgave.pdf?sequence=1>

8.0 Vedlegg

Vedlegg 1: Forespørsel og samtykkeskjema

Forespørsel om tillatelse til å gjennomføre intervju av barnehagelærer i barnehage

Jeg er siste års student på barnehagelærer utdanning deltid ved Høgskolen i Volda. I dette året holder jeg på med bacheloroppgave. I min oppgave ønsker jeg å forske på hvordan barnehagelærere kan oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen. Jeg ønsker gjerne å få komme i deres barnehage og intervju en barnehagelærer/førskolelærer for å kunne gjennomføre min undersøkelse.

Det er jeg, min veileder Kari Pauline Longva og Høgskolen i Volda som er ansvarlig for denne oppgaven. Undersøkelsen min skal på forhånd godkjennes av Høgskolen i Volda.

Jeg ønsker å intervju en eller to barnehagelærere/førskolelærer om hvordan de arbeider for å oppdage og følge opp mistanken om omsorgssvikt. Intervjuet vil ta ca. 45min

Jeg kommer til å bruke lydopptaker under intervjuet. I etterkant skal jeg transkribere intervjuet og slette lydopptaket. Jeg kommer til å stille spørsmål og oppfølging spørsmål, samt å skrive oppgaven slik at intervjupersonen er sikret anonymitet. Jeg har også taushetsplikt. Resultatet av undersøkelsen kommer ikke til å bli publisert på Høgskolen sine sider.

Håper på et positivt svar.

Med vennlig hilsen

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Samtykkeskjema

Frivillig deltaking

Det er frivillig å delta i studiet, og du kan når som helst trekke samtykket ditt uten å grunngi det. Dersom du har spørsmål, ta kontakt med student xxxxxxxxxxxx på mobil 00000000, eller rettleier Kari Pauline Longva på e – post: *longvaka@hivolda.no*

Samtykke til deltagelse i studiet. Jeg har mottatt informasjon om studiet og vil delta:

(Signert av informant, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Spørsmål til intervju av barnehagelærer/førskolelærer:

Opplysninger om informanten:

- Kjønn?
- Hvor mange år har du som barnehagelærer/førskolelærer?
- Stilling i barnehagen?
- Arbeider du på små eller stor avdeling?
- Hvor mange barn er det på avdelingen?

1. Hva forstår du med omsorgssvikt?

2. Hva for symptom og signal hos et barn kan gi deg mistanke om omsorgssvikt?

- Kan du eventuelt beskrive det mer?
- Hvordan ville du ha startet en samtale med barnet om det du har sett eller hørt?
- Hva er viktig å huske på når en har samtale mellom barn-voksen
- Hvordan ville du ha fulgt dette opp?

3. Hvilke symptom og signaler ved foreldre vil utløse en bekymring med tanke på omsorgssvikt?

- Blåmerker, sår?
- Hva gjør du med bekymringen? Hvem tar du kontakt med i barnehagen?

4. Hva mener du er viktig i arbeidet som barnehagelærer dersom du har mistanke om omsorgssvikt av et barn? Og hvordan ville du ha fulgt opp det barnet?

- Hva vil du gjøre forhold til observasjon av barnet?
- Hvordan oppbevarer du observasjonene? Hvor lenge er det vanlig å ta vare på slike dokument?
- Hvordan ta kontakt med barnet?

-Hva er viktig å huske på?

-Hvordan kan du bygge opp trygghet mellom voksen-barn relasjon?

5. Hvordan kan du som barnehagelærer samarbeide med foreldre i en slik situasjon der du har mistanke om omsorgssvikt?

- Hvor går grensa før en kan ta kontakt med foreldrene ved mistanke om omsorgssvikt?

- Hvordan skal du som barnehagelærer oppføre deg med foreldre i en slik situasjon?

- Kan du si noe om holdning og kroppsspråk?

- Hva kan barnehagen hjelpe foreldrene med?

6. Hvilke instanser samarbeider barnehagen med? Og hvem av instansene tar en kontakt med først?

-Er det noen rekkefølge?

-Når er det tid for å ta kontakt med dem

-Har barnehagen noen rutiner på dette?

7. Hvilken kunnskap treng barnehagelæreren for å oppdage og følge opp mistanke om omsorgssvikt i barnehagen?

-Har barnehagen noen rutiner på det? Kan du si noe mer om det?

-Fins det noen kurs de ansatte kan få delta på?

-Har dere tatt opp dette som tema på personalmøter?

-Har noen av instansene vært med på personalmøtene?

-Om ja. Hvilken informasjon blir lagt frem da?

8. Noe du vil tilføye som er sentralt i forhold til temaet oppdage og følge opp omsorgssvikt i barnehagen?

Vedlegg 3: Skjema for analyse

Oversikt for analyse av intervju (etter transkribering).

Spørsmål og oppfølgingsspørsmål	Informant 1	Informant 2	Informant 3	Informant 4